

NEUMEISTER v. AVSTRIJA

(Eur. Court H.R., 7. 5. 1974, Series A no. 17)

1.-3. [...]

4. Gospod Neumeister je 23. 12. 1970 od avstrijskega Ministrstva za finance zahteval odškodnino v višini 3.500.000 šilingov zavoljo škode, ki jo je pretrpel s kršitvijo 3. odstavka 5. člena Konvencije, v skladu z odločbo Evropskega sodišča za človekove pravice z dne 27. 6. 1968.

Finančna uprava Urada Generalnega državnega tožilca ga je 17. 3. 1971 obvestila, da Republika Avstrija takšne odškodnine ne more sprejeti.

5. Ker je odgovor obveljal kot dokončna odločitev, je odvetnik Fritza Neumeistra 16. 9. 1971 prosil Evropsko komisijo za človekove pravice, naj pomaga doseči pravico za njegovo stranko.

V prošnji je bilo navedeno, da je gospod Neumeister pretrpel znatno premoženjsko škodo, kakor tudi osebno krivico in ponižanje.

Nekaj dni kasneje je Komisija prošnjo posredovala Sodišču. Maja 1972 je avstrijska vlada dosegla odložitev postopka, saj je začela s pogajanjem za poravnavo. Neumeister je privolil v opustitev zahteve po denarni odškodnini, če mu bo z aktom milosti odpuščen ostanek kazni. Marca 1973 je Vlada sporočila, da je Predsednik Republike Avstrije privolil v oprostitev ob upoštevanju njegove kazni. Ker je gospod Neumeister vztrajal pri svoji zahtevi po denarnem povračilu, je stvar prišla pred Sodišče. To je imelo njegovo zahtevo za sprejemljivo, zavrnilo pa je zahteve v zvezi z izjavami o premoženjski in nepremoženjski škodi (soglasno). Menilo je, da so prednosti, ki jih je gospod Neumeister dosegel z opustitvijo kazni odpravile povzročeno škodo. Odločilo je tudi soglasno, da mora Republika Avstrija pritožniku plačati vsoto v višini 30.000 šilingov zavoljo stroškov odvetnika.

Pravna vprašanja

I. Ali je dopustna uporaba 50. člena Konvencije

28. Sodišče je najprej preverilo, ali je 50. člen v pričujočem primeru sploh uporaben, saj je Vlada podala več argumentov, da bi dokazala nasprotno.

29. Vlada je menila, da je postopala Komisija napačno, ko je Sodišču posredovala Neumeistrove zahteve za odškodnino. Po mnenju Vlade bi morala Komisija prošnjo obravnavati kot pritožbo v okviru 25. člena Konvencije in domnevne kršitve 5. odstavka 5. člena Konvencije.

30. Sodišče pravi, da Neumeister svojega pisnega dokumenta ni poimenoval pritožba, temveč prošnja, prav tako se ni neposredno pritožil zoper kršitev 5. odstavka 5. člena, navel na pa se je na 50. člen, saj govori samo o pravični odločitvi. [...]

5. odstavek 5. člena in 50. člen nastopata na dveh različnih ravneh, četudi oba govorita o odškodnini glede na nastalo škodo.

Prvi (5. člen) vsebuje materialno pravilo, ki posamezniku zagotavlja določeno pravico.

Drugi (50. člen) pa vsebuje pravilo pristojnosti, saj Sodišče pooblašča, da subjektu v določenih okoliščinah nudi pomoč, torej samo zadoščenje prizadeti stranki. Ena izmed teh okoliščin je obstoj odločbe neke države podpisnice, ki je v nasprotju s členi Konvencije, in nič ne kaže na to, da so iz tega izvzeti prvi štirje odstavki 5. člena (Sodišče je v našem primeru v predhodni sodbi iz leta 1968 ugotovilo kršitev 3. odstavka 5. člena Konvencije). Upoštevajo se ugotovitve, ki jih je vsebovala sodba iz leta 1968, po kateri je Sodišče menilo, da gre za kršitev 3. odstavka 5. člena Konvencije, ki pa omogoča uporabo 50. člena.

31.-32. [...]

II. Trditev avstrijske vlade o pritožnikovi odpovedi zahtevku za odškodnino

33. Sodišče ugotavlja (v zvezi z 19. členom Konvencije), da ne bi bilo razrešeno svoje dolžnosti samo na podlagi dejstva, da je posameznik potrdil trditve svoje Vlade, da se je odpovedal zagotovitvi iz Konvencije. Četudi bi Sodišče zaključilo, da je gospod Neumeister opustil svojo prošnjo, primera ne bi moglo izločiti, dokler ne bi bilo zadoščeno zahtevam 50. člena.

Po drugi strani pa dejstvo, da je pritožnik v preteklosti dejal, da bo zadovoljen s predlogom svoje Vlade, ni nepomembno. [...]

34. Po mnenju Vlade je bila Neumeistrova odpoved dana na srečanju 15. 5. 1972, prošnja za oprostitev z dne 26. 5. 1972 pa to samo potrjuje. Odločitev Predsednika Republike Avstrije z dne 14. 2. 1973, ki je bila sprejeta v okviru njegove diskrecijske pravice kot najvišjega organa v državi in ne kot del nekakšne kupčije, je pripeljala do okoliščin, ki jih je pritožnik zahteval. S tem ko je gospod Neumeister 16. 3. 1973 postavil dodatne zahteve, je prelomil svojo besedo in izigral prizadevanja

Vlade. [...]

35. Člani Evropske komisije za človekove pravice so potrdili, da je prišlo maja 1972 prav gotovo do dogovora med predstavniki avstrijske vlade in gospodom Neumeistrom, vendar pa pritožnikova obljuba opustitve svojih zahtev ni bila razlog, zaradi katerega se je Predsednik Republike odločil oprostiti gospoda Neumeistra. [...]

36. Sodišče meni, da mora pri odpovedi kake pravice iz Konvencije obstajati nedvoumna izjava ali dokument. To pa v pričujočem primeru ni izpolnjeno. Upoštevajoč vse okoliščine primera, vključno z njegovo prošnjo za oprostitev z dne 26. 5. 1972 (Neumeister je dejal: „Jaz bi se bil po drugi strani pripravljn odpovedati, če...”) in dodatkom („addendum thereto”) z dne 2. 6. 1972 („Ponudil sem umakniti svojo prošnjo.”), Sodišče meni, da s strani pritožnika ni bila podana odpoved. Neumeistrovo vedenje pa tudi ni pomembno za preučitev prošnje po odškodnini.

III. Pritožnikova zahteva

37. Sodišče meni, da je potrebno, preden se posveti temu vprašanju, določiti datum, ko je postal pritožnikov drugi pripor po 3. odstavku 5. člena nerazumen. Sodišče je ocenilo, da to v sodbi z dne 27. 6. 1967 še ni bilo potrebno, saj pritožnik takrat še ni zahteval odškodnine.

38. [...] Kot začetek nerazumnosti pripora Sodišče označuje 1. 3. 1963, to je štiri mesece kasneje, kot pa je bila dana Neumeistrova ponudba glede varščine v višini 200.000 ali 250.000 šilingov. Rok štirih mesecev bi moral zadostovati, da bi pristojni organi ustrezno odločili o varščini.

39. Pritožnik zahteva nekaj milijonov šilingov kot povračilo za škodo, ki je z njegovim drugim priporom nastala podjetju Scherzinger in na dva načina tudi njemu samemu: z izgubo njegove plače kot poslovodje podjetja in s pretrpljeno krivico.

Vlada meni, da predstavlja akt pomilostitve popolno in ustrezno odškodnino. Opozarja tudi na dejstvo, da je bil pripor priznan kot del kazni.

40. [...] Neumeistrova aretacija 12. 7. 1962, za katero sam trdi, da je bila nenadna in nepravilna, je povzročila določen izpad dohodka, vendar je do kršitve 3. odstavka 5. člena prišlo šele kasneje (šele po sedmih mesecih in pol pripora). Dolžina pripora je preseгла razumni rok šele 1. 3. 1963. Do takrat mu ni mogoče priznati nikakršne odškodnine. Prav gotovo je izjemna dolžina pripora povzročila določene izgube, vendar jih je zelo težko ločiti od tistih, ki bi za gospoda Neumeistra in podjetje Scherzinger nastale v vsakem primeru. Čas, ki ga je pritožnik preстал v priporu, je bil priznan kot del kazni, hkrati pa mu je bil odpuščen tudi ostanek njegove kazni. V kolikor bi le to moral prestati, bi zanj nastala nova škoda, katere pa je bil obvarovan. Na kratko, akt pomilostitve z dne 14. 2. 1973 je bil gospodu Neumeistru v precejšnji korist. Četudi opustitev kazni in vsotete pripora v kazen ne pomenita vrnitve v prejšnje stanje („restitutio in integrum”), pa se ji približata na največ, kolikor je to mogoče (glej primer Ringeisen Eur. Court H.R., 22. 6. 1972).

Takšno stališče je sprva zastopal tudi pritožnik. V svoji prošnji z dne 26. 5. 1972 je navedel, da bi bila opustitev preostanka kazni najboljša možnost poprave. V to je bil tako prepričan, da je bil celo pripravljen, v kolikor bi bil oproščen, odstopiti od odškodninskega zahtevka zoper Republiko Avstrijo. Sodišče zato meni, da ni potrebna povrnitev nastale premoženjske škode.

41. Gospod Neumeister je nesporno utrpel moralno škodo na podlagi dejstva, da je njegov drugi pripor trajal dlje kot je razumni rok (osemnajst mesecev in pol). Glede na povedano je upravičen do povračila škode.

Konvencija v 50. členu dopušča določitev odškodnine s strani Sodišča samo v primeru, kadar je to potrebno.

Pritožnik je bil obsojen na veliko daljšo zaporno kazen, kot pa je bil čas, ki ga je prebil v priporu. Drugače kot v primeru Ringeisen je bil tudi pomiloščen, za kar je sam zaprosil in to označil kot najprimernejše sredstvo odprave škode. To mu je veliko bolj koristilo kot izplačilo določene vsote denarja. Naštete okoliščine so odtehtale nastalo nepremoženjsko škodo, zato Sodišče meni, da nadaljnja odškodnina ni potrebna.

42. Končno pritožnik zahteva povrnitev stroškov v višini 250.000 do 260.000 šilingov, ki jih je imel s pravno pomočjo (s svojimi zagovorniki). [...] Sodišče mu priznava samo vračilo 30.000 šilingov. [...]

43. [...] Sodišče meni, da je v tem primeru ustrezno ločevati med škodo, ki so jo povzročile kršitve Konvencije, ter med potrebnimi stroški pritožnika, da bi lahko takšne kršitve odvrnil, jih dokazal pred Komisijo in Sodiščem ter po sodbi v svojo korist prejel povračilo od odgovornih oseb njegove države.

Akt o pomilostitvi v danem primeru odtehta premoženjsko in nepremoženjsko škodo, ne obsega pa povrnitve stroškov, ki si jih je moral pritožnik naložiti, da je lahko dosegel cilj. Glede na to mu je potrebno prisoditi ustrezno vrnitev stroškov.

Zavoljo navedenega sodišče soglasno:

- odloča, da je uporaba 50. člena Konvencije v danem primeru ustrezna;
- odloča, da pritožnik ni podal ustrezne zahteve;
- določa, naj Republika Avstrija pritožniku izplača vsoto v višini 30.000 šilingov.